

Tallinna katoliku koguduse ajaloost

Toomas Abiline

- Eesti oli katoliiklik maa ligi neli sajandit
- Põhja-Eesti 1227-1561
- Lõuna-Eesti 1227-1626

1636 – Rootsi riigis keelati kõik konfessioonid peale luterluse

Tallinnas elas katoliiklasi ka 17. saj.

1660. aastal suri Tallinnas 5 aastat elanud katoliiklane Wersmann.

Tema matmisest tegid probleemi linna konsistooriumi vaimulikud liikmed, ilmalikud liikmed olid valmis teda matma kõigi nende tavadega, mida kasutati jõuka kodaniku matustel. Lõpuks „tegi raha õigust“ ning Püha Olevi kirik sai kadunu pärandist 100 taalrit ja vaimulike raamatukogu tema raamatud ning kadunuke sai kõik jõuka linnakodaniku matustel ettenähtud tavad.

Hiljem tõusis tüli, kui krahv M.G. De la Gardie pani katoliiklase esinduslikku matust pahaks

15 aastat hiljem sama probleem. Lahkunule helistati ainult kahe kiriku kellasad („pooled kellad“) ning kohal olid pooled koolipoisid. Lahkunu matjad pidid maksma nagu täismatuse eest.

29. juulil 1702. aastal esitas Hispaaniast, Saragossast pärit Alfonso Tellado Carvallido palvekirja Tallinna raele kodanikuõiguste saamiseks.

21. oktoobril 1702 saigi Alfonso Tallinna kodanikuks: selleks pidi ta eelnevalt loobuma katoliku usust ja minema luteri usku.

Kodanikeraamatus nimetatakse teda juba kohvikupidajaks (*Caffe Schenker*, tõlkes kohvi-joogikoha pidaja, kohvi valaja).

Raekoja plats 12 (Apostli tn 3 maja 22.02.2016 ja 1989. aastal (ytimane foto TLA R-347, n 2, s 1014). Selles majas tegutses aastatel 1702 kuni 1710 Tallinna esimene kohvik, mille peremeheks olid Alphonso Telliado Carvallida.

1710 – Tallinnasse hakkas tulema Vene mereväelasi, sh ka katoliiklasi; kasutati teadmata ajast alates Pirita kloostri kirikut.

Esimesed teated katoliku jumalateenistustest pärast reformatsiooni Tallinnas pärinevad juba 1722. aastast. Nüüd tohtisid katoliiklased ka riigiametnikeks saada.

Keisrinna Katariina II andis 1763. aastal nõusoleku tuhandete saksa katoliiklaste sisserännuks

1766 - Liivi-, Eesti- ja Soomemaa asjade justiitskolleegium hakkas tegelema roomakatoliku kiriku küsimustega

1772. 1. Poola jagamine, Venemaale anti Läti idaosa Latgale ja sellega külgneva Valgevene alad, Polotsk ja Vitebsk.

1774.a. otsustas Katariina II Mogiljovi ladina piiskopkonna asutamise Venemaa katoliiklaste tarbeks.

Alates 1782.a. peapiiskopkond, mida sanktsioneeris 1783 Pius VI. Toomkapiitlit asendas konsistoorium. Peapiiskop ei resideerunud Mogiljovis vaid St. Peterburis.

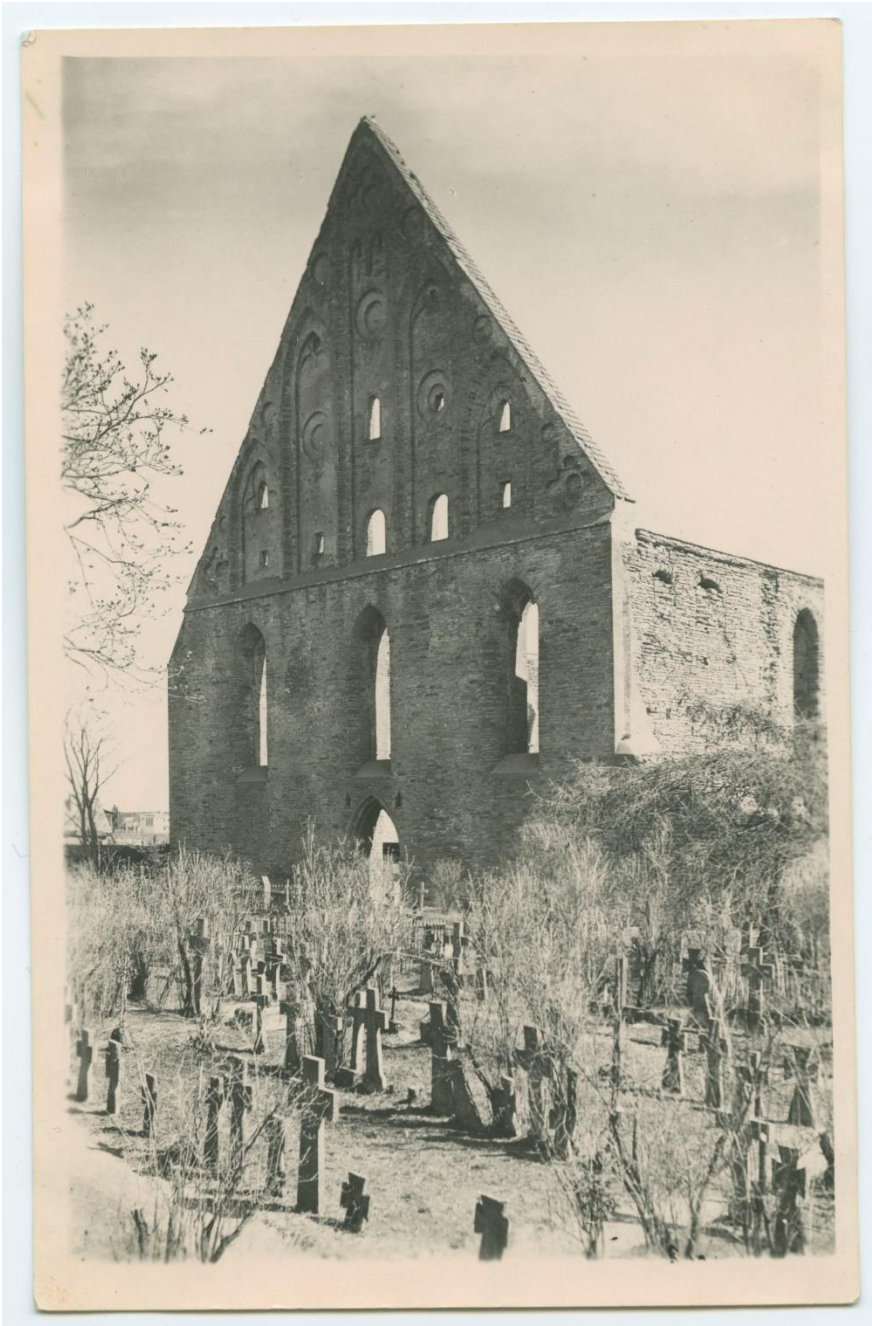
1786. aastal saabus St. Peterburist vaimulik Karl krahv von Carolath – Schönaich, kes oli St. Peterburi roomakatoliku kiriku saksa koguduse presbüter ning pidas jaanuaris esimese avaliku katoliikliku jumalateenistuse.

Ta taotles linnvalitsuselt katoliku kirikule tagasi Püha Nicolause kirikut koos varadega, viidates sellele, et kirik oli varem katoliiklastele kuulunud.

Suvel tuli ta uuesti, üüris maja Niguliste tänaval ja õnnistas selle 4. juunil 1786 katoliku kirikuna sisse. Pühapäeval, 5. juulil pidas ta seal piduliku pühapäevamissa, millest paljud linnakodanikud osa võtsid.

Samal aastal registreeriti Tallinnas 284 katoliiklast

1. novembril 1786 pidas Karl krahv von Carolath – Schönaich, Eesti- ja Liivimaa toomhärja Pirita kloostri varemetes jutluse Jeesus Kristuse surematusest *“Rede von der Unsterblichkeit der Christen”*

1797 – Tallinna kindluse komandandiks määrati Jacobo de Castro de la Cerda Pärines hispaania kõrgeadlist, Kastilia ja Leoni kuninga Alfonso X järeltulija.

Sündis 1733. aastal, 7 aastases sõjas (1756 – 1762) sõdis kaptenina Preisi armees, kuid läks üle Vene teenistusse.

1760. aastatel juhatas Tallinnas dragunipolki.

1775 polkovnik; 1789 kindral major; 1796 kindral leitnant

7. oktoober 1797 - 4. märts 1800 – Tallinna komandant, Tallinna garnisonipolgu ülem

1798 kindral

1799 tema nõudel avatakse katoliku kabel Tallinnas

4. mai 1800 Jacobo de Castro de la Cerda suri, maetud Tallinnasse?

Kalmistu Poolamäel 1803 – 1955

Kokku on teada vähemalt 560 inimese matmisest, kalmistu suuruseks oli ligikaudu 2,69 ha.

Maetud oli nii Poola, Saksa, Prantsuse, Inglise, kui ka Vene, 1930. – 1950. aastatel ka Eesti ja Leedu päritolu inimesi.

Katoliku kogudusel on olnud preestrite ja teiste töötajate jaoks eraldi hauaplats suurusega 30 m² , mis oli üks kalmistu suuremaid.

Maetud palju sõjaväelasi, neist enamik Poola päritolu.

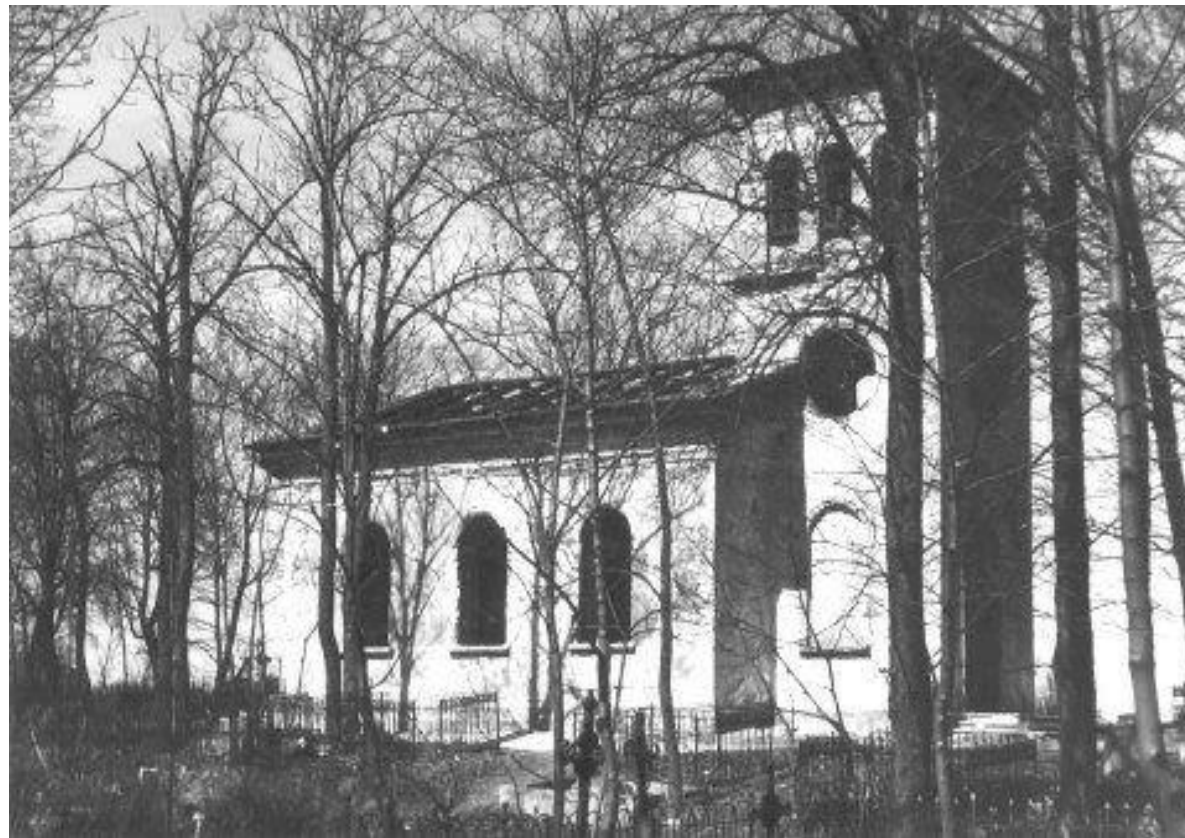
Riiginõunik paruness Gabriele von Brinckmann (1790–1863), kes oli sündinud Lõuna-Saksa väikese vürstiriigi Hohenlohe Schillingsfürst-Waldenburgi printsessina ning abiellunud parun von Brinckmanniga.

Kalmistule maetud veel kaks riiginõunikku (sks k Staatsrath): parun Johan Georg Gustav Kaulbass (1808–1883) ning D. Evald von Henning (1829– 1890).

Samuti puhkab kalmistul näitleja Marie Koch-Lipp (1832–1892)

Rooma-katoliku kalmistu Poolamäel
1803 – 1955

Vene tsaari Poola-päritolu õukonnanoonik Josef Bahrynowsky ja tema abikaasa Antonina hauakabel (Kubermanguarhitekti Christoph August Gabler 1854)

1917
PARTIE BEI DER
TEICHMÜHLE

KLUSE & STROHM, REVAL

Gerardus Peper 1799 – 1801 OP
Romualdus Schultz 1800 – 1806
Casimirus Olczewski 1801 – 1803
Andreas Proniewicz 1804 – 1808
Ceslaus Schultz 1805 – 1810
Ludwik Placki 1806 – 1819
Thomas Mackiewicz 1808 – 1816
Matthias Olseyko 1817 – 1833
Alanus Kann 1821
Hermenegildus Katyll 1824 – 1835
Bonifatius Alexandrowicz 1825 – 1827
Hieronimus Swiecicki 1827 – 1829
Franciscus Weckiewicz 1829 – 1838
Vincentius Prossolowicz 1835
Rakowski 1837
Philippus Jodakowski 1838 – 1844
Thaddaeus Sikorski 1838 – 1840
Jacobus Jodkowski 1842 – 1860
Augustinus Ewers 1845 - 1860

Esimese ümberehituse plaani esitas Peterburi arhitekt Rossi, eelarve oli 30 000 rbl., lõpuks kahanes summa 15 865 rbl.

Peeter-Pauli kiriku ehitati 3. aastat (1841 – 1844), pühitseti 27. detsembril 1845.

„Rev. Ztg“ nr, 25, 31. jaan 1876 lk. 3.“ Köster on ennast altari taga üles poonud, mispärast kirik uuestiõnnistamiseni suletud.“

Guido Reni (1575 – 1642) koopia
Paruness Gabriele von Brinckmann vahendusel Baieri kuninga Ludwig I erakogust

ERGEBENSTE BITTE

ZU DER

am 26. d. M. um 11 Uhr stattfindenden

EINWEIHUNG

der

DURCH KAISERLICHE HULD

hieselbst neu erbauten

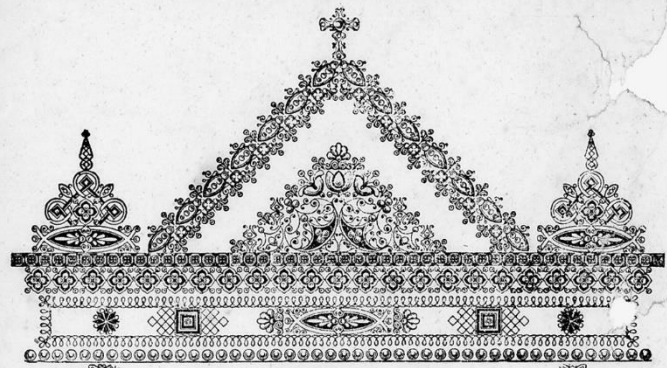
römisch katholischen Kirche.

A. J. Ewers

*Oberpater an der St. Petri-
und Pauli Kirche*

*G. F. Hickisch. F. W. Kunte
Kirchenvorsteher.*

Reval den 18. December 1845

Gesänge

bei der

Einweihung

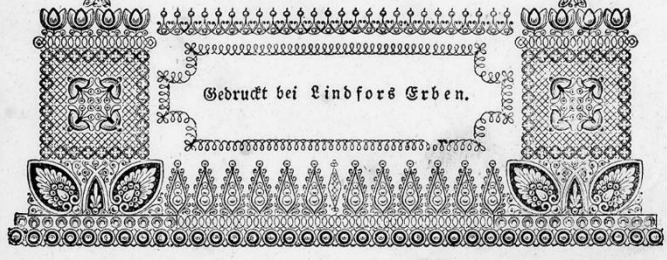
der neubauten

römisch-katholischen

Kirche

zu Neval

am 26-ten December 1845.

Gedruckt bei Lindfors Erben.

Konstantin Lubienski 1860 – 1863

Nicolaus Limanowicz 1860 – 1909

Fiedrich Giscard 1909 – 1911

Franciscus Trasun 1911 – 1912

P. Krysjak 1913 – 1917

M. Krupowicz 1916 – 1917

Josef Meškovski 1917

Martin Wenzlaw 1917 – 1924

A. Sobolewski 1918

Krahv Konstantin Lubienski 1860 - 1863

Nicolaus Limanowicz (1860-1909)

Enne I maailmasõda oli Eestis ca 6000 katoliiklast

Tallinna Peeter-Pauli koguduses oli ca 2300 katoliiklast

Narva Püha Antoniuse koguduses ca 1600 katoliiklast

Tartu Pühima Neitsi Maarja pärispatuta saamise koguduses 1078 katoliiklast

Valga Ristja Johannese koguduses ca 400 katoliiklast

22. septembril 1918 taastati 1566. aastal likvideeritud Riia piiskopkond, mille piiskopiks nimetati krahv Eduard O'Rourke (1876 – 1943). Eesti kogudused läksid Riia alluvusse.

Riia piiskop Antonijs Springovičs (1876 – 1958) püüdis Eestise leida ordupreestraid

25. oktoobril 1922 nimetas Pius XI Antonino Zecchini (1864 – 1935) kolme Balti riigi apostlikuks delegaadiks.

1. novembril 1924 asutas Püha Tool Eesti apostliku administratuuri

Antonino Zecchini (1864 – 1935)

1922.a rahvaloenduse andmetel elas Eestis 2536 katoliiklast ehk 0,2% kogu elanikkonnast.

1925 elas paater Henri Werlingi SJ andmetel katoliiklasi:
Tallinnas 1000, Narvas 400, Tartus 200, Valgas 60. Pärnus 40,
Mõisakülas 15, Petseris 20, Põdrangul 30; peale selle veel 100-
200, kes elasid hajutatununa väikestes maakohtades

Henri Werling SJ (1925):

Nendest vähestest (katoliiklastest), kes kohale on jäänud, on kaduvväike osa religioosset õpetust saanud. Kiriku käskudest enamik kinni ei pea. Sakramente võtma ei tule viiendik nendest mitte kunagi, enamasti lubamatute või kehtetute abielude tõttu, suurem osa tuleb kirikusse ainult ülestõusmispühadel, mõned vähesed paar korda aastas. Lapsed segaabieludest ja teistsuguseid peaaegu ei olegi, lähuvad suuremalt osalt kaotsi...sellele lisandub keelte virvarr: peale vene, poola ja eesti keele peaks oskama ka läti, latgali ja leedu keelt, et suuta aidata kõiki Lõuna-Eesti katoliiklasi. Edaspidi olukord küll paraneb: kui kõik lapsed koolis eesti keelt õpivad, võib seda hiljem "katoliku" keelena kasutada

Felix Wiercinski SJ 1924 – 1925

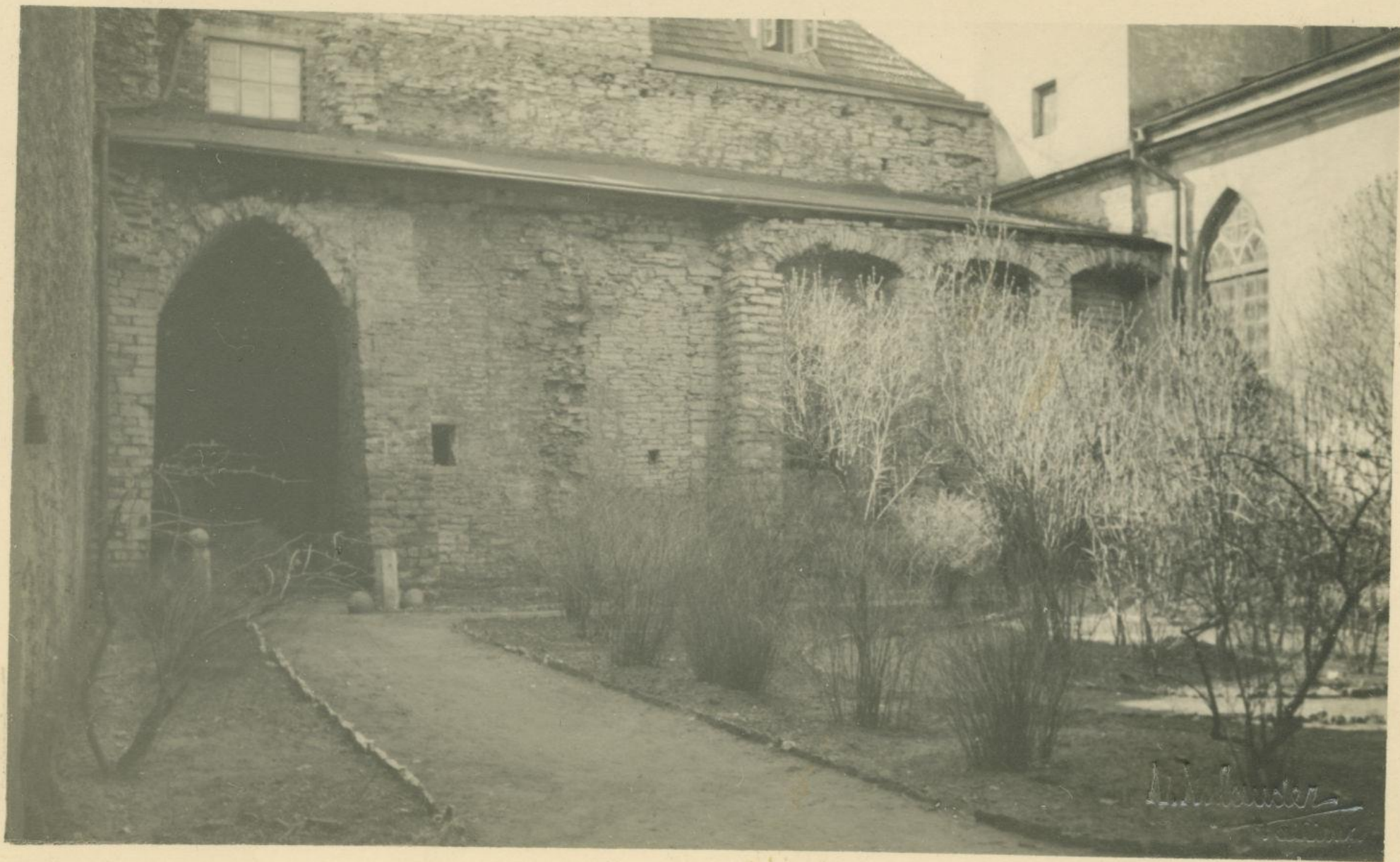
Joseph Kartte SJ 1926 – 1930

Henri Werling SJ 1931 – 1945

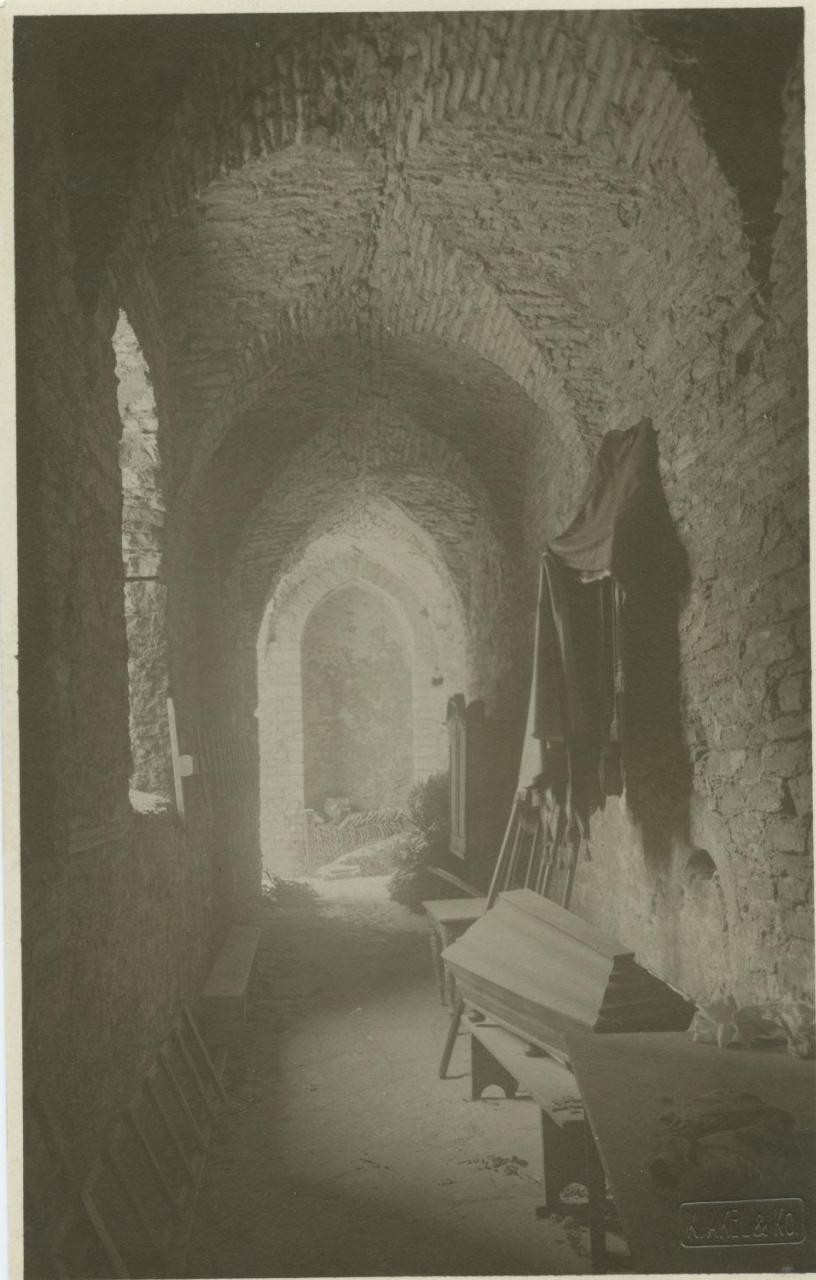
Eduard Profittlich SJ 1930 – 1936

Vincas Dejnys 1935 – 1939

Bruno Borucki SJ 1937 – 1941

W. L. Luster

HIC VERE EST DOMUS DEI
ET PORTA COELI.
AEDIFIC. MDCCCLIV. RENOV. MCMXXIV.

26. septembril 1926.a pühitseti Tallinnas preestriks Eesti kodanik Leon Abraitis. See oli esimene katoliiklik ordinatsioon Eestis peale reformatsiooni. Ta töötas Tallinnas ja Narvas, kuid kahjuks suri juba 1930.a

1930.a saatis Jesuiitide ordu Saksa Provints Eestisse Eduard Profittlichi (1890-1942)

PONTIFICIA COMMISSIO PRO RUSSIA

Decretrum

Cum per renuntiationem Excmi ac Revmi P. D. Antelmi Zecchini, Archiepiscopi tit. Myrensis, Administratio Apostolica Estoniae vacaverit, Illius D. N. Pius, S. p. Papa XI, in Audientia diei sextae venturis mensis, referente infrascripto Pontificiae Commissionis pro Russia Praeside, in illius locum Administratoresn Apostolicum Estoniae pro fidelibus ejuscumque ritus, ad sentum S. Sedis, nominare ac renuntiare signatus est R. P. Edoardum Proffittlich, S. J., cum omnibus juribus ac privilegiis eidem officio adnexis ad normam iuris.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum esse Aedibus Vaticanis, a Secretaria Pontificiae Commissionis pro Russia, die 11 maji, anni 1931.

+ Michael d'Herbigny ^{57.}
Episc. tit. Gen.
Praeses.

Ph. Gisb. Secum

27. detsembri 1936 pühitses nuntsius
Antonino Arata Eduard Profittlichi
Hadrianopolis di Haemimonto
titulaarpeapiiskopiks.

Heinz Schiestl 1867 - 1940

Heinz Schiestl 1867 - 1940

Henri Werling SJ 1941 – 1945

Kazimirs Sosnovskis 1946 – 1947

Jazeps Grišans 1950 – 1952

Mikelis Krumpans 1952 – 1987

Katholischer

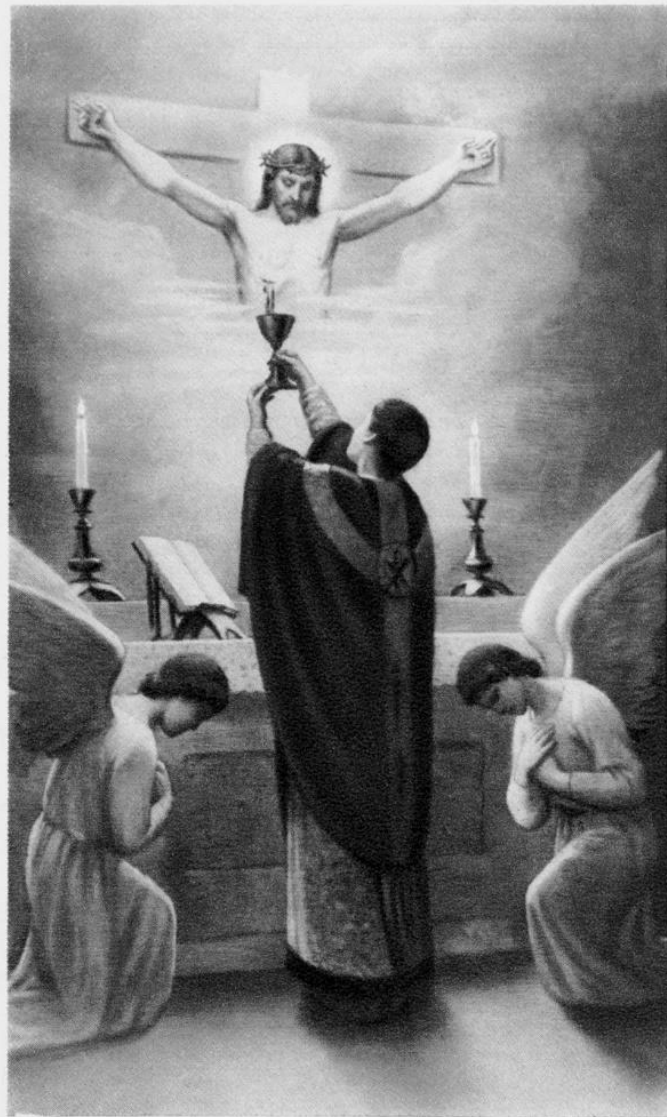
Wehrmacht-Gottesdienst

jeden Sonntag um 9.30 Uhr und 17.00 Uhr

in der Kirche – Venestr. 16

Alexander Dordett (1916 – 1984)

B.-L., PARIS

Z 505

MADE IN FRANCE

HIC EST CALIX SANGUINIS MEI

R. D. ALEXANDER DORDETT

Ordinatus

die 10 maii anno 1942, apud
Eccl. SS. Apostolorum Petri et
Pauli, Tallinnii.

In memoriam

Missae primitialis,

Deo oblatae
die 17 maii.

Deo gratias.

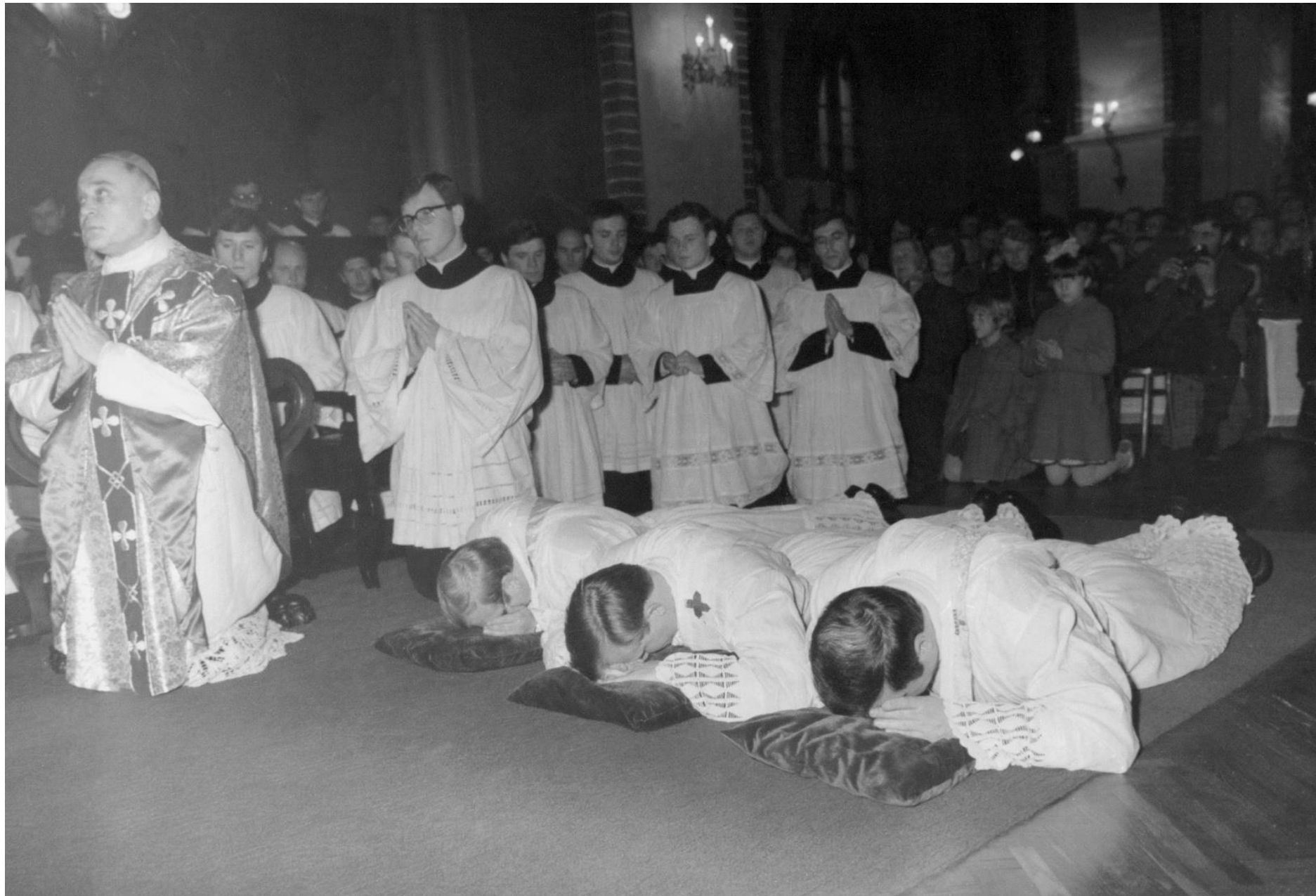
Rein Öunapuu 1987 – 1995

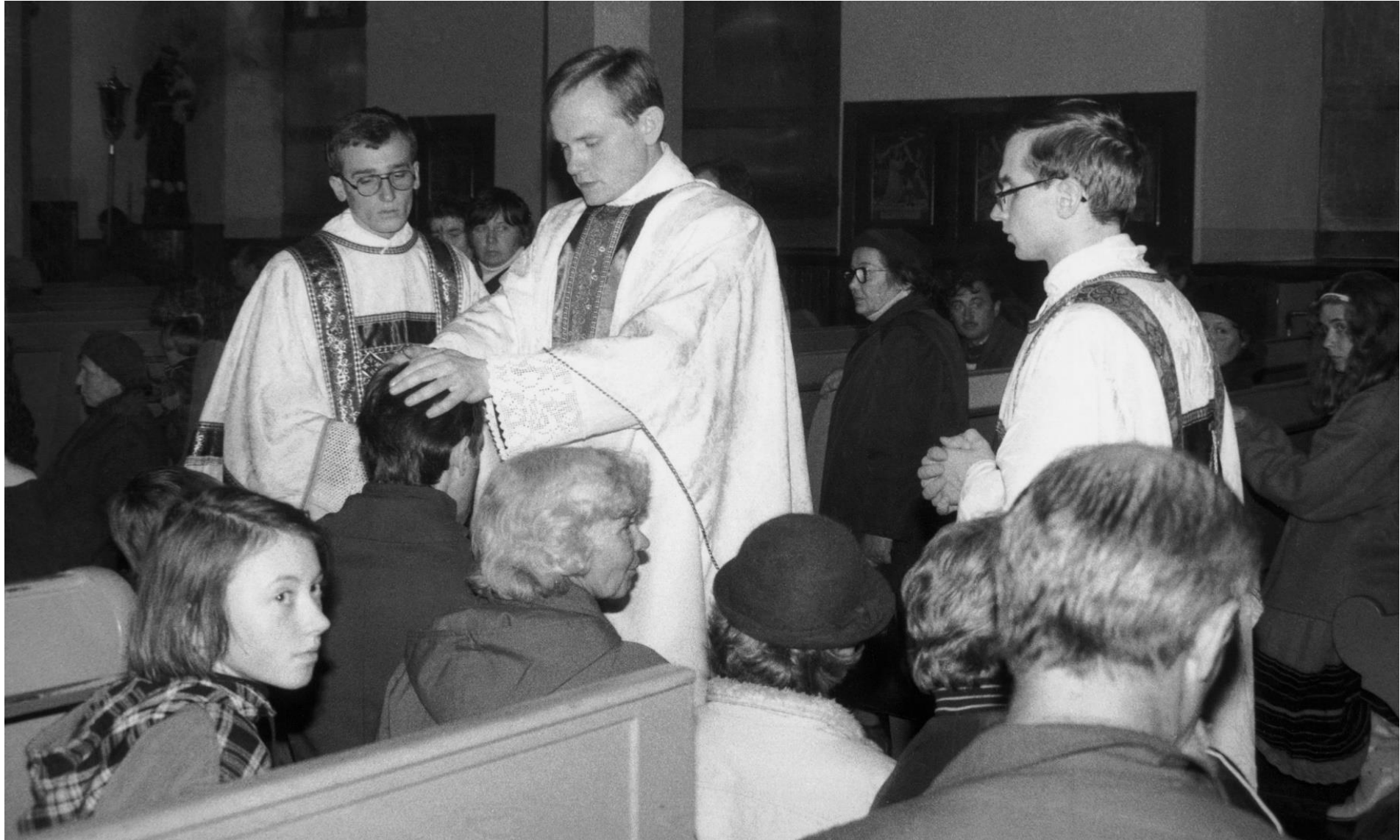
Zbigniew Pilat MIC 1995 – 1998

Ludwik Grabarczyk OP 1998 – 1999

Philippe Jourdan 1999 – 2001

Alfonso Di Giovanni 2001 -

2000. a. rahvaloendus:

5757 katoliiklast

1736 eestlast

867 poolakat

831 valgevenelast

749 leedulast

714 venelast

301 ukrainlast

182 lätlast

Tallinnas 2538 katoliiklast

